

УДК 377

Михнюк М.І.

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Перехід до ринкових відносин, внесення змін до змісту професійно-технічного навчання Державними стандартами висувають і відповідні вимоги до високого рівня професійної діяльності інженера-педагога професійно-технічного навчального закладу, їх професійно-педагогічної компетентності, і в першу чергу до методичної компетентності, яка задовольнятиме сучасне інформаційне та науково-методичне забезпечення процесу професійного навчання.

Аналіз літератури. Теорія і практика здійснення методичної роботи в професійно-технічних навчальних закладах відображена в працях С.Я. Батишева, А.П. Беляєвої, С.У. Гончаренко, Н.Г. Ничкало, В.В. Олійник, В.О. Радкевич, В.О. Скакуна, Ю.А. Якуби, Я.І. Шевчук, Ф.С. Гуревича та інших. Однак удосконалення методичної компетентності інженера-педагога професійно-технічного навчального закладу вимагає додаткового дослідження.

Мета статті – визначити загальні підходи до розвитку методичної компетентності як складової професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога професійно-технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Однією з нагальних проблем сучасної педагогіки є зростання вимог до рівня культури й організації педагогічної праці інженера-педагога, постійного удосконалення його теоретичного і методичного рівня, професійної кваліфікації і педагогічної майстерності. Відомо, що професійно-педагогічна компетентність – це здатність інженера педагога кваліфіковано здійснювати професійне навчання і виховання у рамках конкретної професії на рівні вимог, які встановлені державними стандартами професійної освіти, на основі сполучення техніко-технологічних знань, умінь і навичок [6, с. 240].

С.Я. Батишев визначає професійно-педагогічну компетентність інженерів-педагогів, яка по своїй суті має дві складові: перша – техніко-технологічна (інженерна), яка забезпечує змістовну сферу діяльності, визначену сукупністю знань, умінь, навичок і якостей особистості, які необхідно передати учням в процесі навчання; друга – психолого-педагогічна компетентність, яка забезпечує реалізацію першої складової [3, с. 240].

В педагогічній практиці нині існують різні підходи до тлумачень складових професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання, а саме: професійна, педагогічна, психологічна, методична, інформаційна, мовленнєва, аутопсихологічна, рефлексивна, когнітивна та інші. Підхід до розуміння професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога, як сукупності його педагогічної та фахової компетентності, дає змогу визначити сутність даної компетентності шляхом з'ясування специфіки взаємозв'язку вимог педагогічної та професійної діяльності й суб'єктивних його можливостей.

Всі перераховані вище компетентності взаємопов'язані між собою і сприяють формуванню професійної майстерності інженера-педагога. Якщо більш детально виокремити зміст, діяльність, значення та вагомість визначених компонентів, то помітимо, що стрижневим компонентом всієї професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога є методична робота, оскільки вона направлена на ак-

тивізацію і розвиток творчих здібностей педагога, що забезпечить ефективність навчально-виробничого процесу в цілому. Методична робота в професійно-технічних навчальних закладах здійснюється згідно з Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Положенням про методичну роботу в ПТНЗ».

В енциклопедії професійної освіти зазначено, що методична робота в професійно-технічному навчальному закладі є системою взаємопов'язаних організаційних форм і відповідного їх призначенню змісту діяльності, заснованих на досягненнях педагогічної науки і педагогічного досвіду і направлена на розвиток педагогічної майстерності інженера-педагога [6, с. 402].

Водночас, методична робота інженера-педагога професійно-технічного навчального закладу планується у відповідності з поставленими цілями, залежить від організаційно-методичних вимог, запровадження різних форм методичної діяльності, які спрямовані на розвиток у нього методичної компетентності.

Як бачимо з аналізу змісту методичної роботи, формування методичної компетентності інженера-педагога професійно-навчального закладу є складним і багатограним процесом (рис. 1).

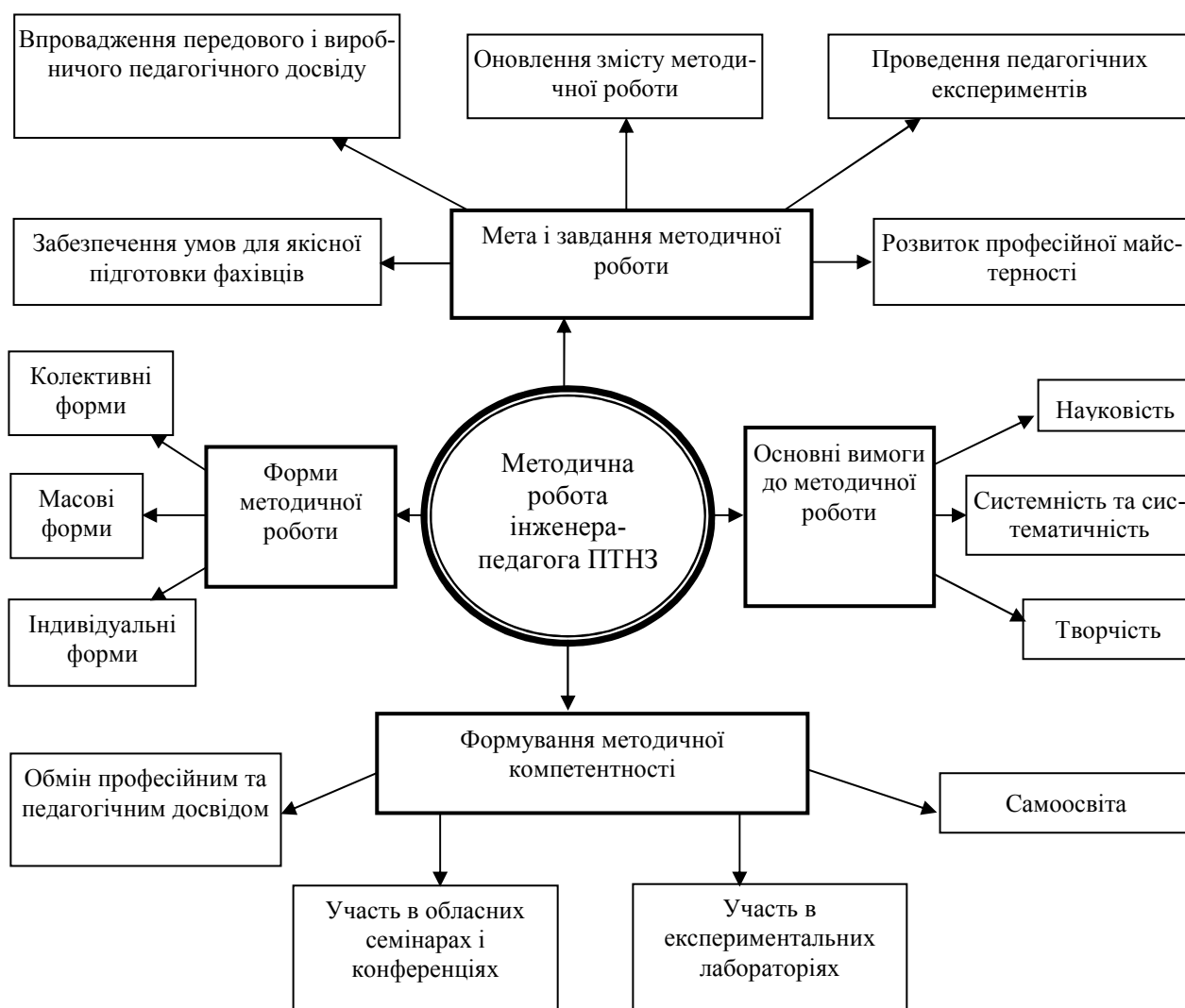

Рис 1. Складові розвитку методичної компетентності інженера-педагога.

Як люба професійна діяльність, методична робота інженера-педагога планується у відповідності з відокремленими цілями та задачами, до яких можна віднести:

- виявлення актуальних потреб методичної допомоги інженера-педагога і забезпечення його необхідними умовами для здійснення ефективної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;
- виявлення, узагальнення та запровадження в навчально-виробничий процес передового педагогічного та виробничого досвіду;
- організація педагогічних експериментів з запровадження в навчально-виробничий процес прогресивних форм, методів та засобів навчання;
- забезпечення інженерно-педагогічних робітників необхідною науковою, методичною та професій-

ною інформацією;

- створення єдиного інформаційного блоку;
- забезпечення формування та розвитку професійної майстерності інженера-педагога.

Реалізацію визначених цілей з методичної роботи інженера-педагога можна досягти, якщо будуть забезпечені наступні вимоги: науковість, системність, систематичність та творча спрямованість методичної роботи.

Внутрішньоучилищна методична робота тісно пов'язана із щоденною педагогічною діяльністю педагога, у процесі якої розв'язуються професійно-практичні задачі, а саме: розробка навчально-методичного забезпечення предметів; удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання учнів; підвищення професійно-педагогічного та методичного рівня викладачів і майстрів виробничого навчання в процесі самоосвіти; здійснення ефективного інформаційного забезпечення з навчально-виробничого процесу.

З метою забезпечення належних умов з організації методичної роботи в професійно-технічних навчальних закладах створені методичні кабінети, де зосереджується нормативно-правова документація професійно-технічної освіти, навчально-методична та науково-методична інформація, матеріали кращого досвіду інженерно-педагогічних працівників, зразки методичних розробок, методичних рекомендацій щодо здійснення навчально-виховного процесу, зразки дидактичних засобів навчання.

Аналіз діяльності методичних кабінетів професійно-технічних навчальних закладів визначив наступні напрями організації методичної роботи, а саме (рис. 2):

- організацію заходів щодо вдосконалення методичної культури інженера-педагога в процесі підвищення професійної кваліфікації: участі в роботі семінарів, школах молодого педагога, майстра виробничого навчання, школах передового педагогічного та професійного досвідів тощо;
- організацію педагогічних читань, науково-теоретичних конференцій, круглих столів з обміну набутим досвідом, обміну технічною, технологічною та методичною інформацією, періодичною психолого-педагогічною літературою;
- організацію постійно діючих виставок творчості педагога, в тому числі і творчих робіт, методичних розробок нестандартних типів уроків, методичних рекомендацій стосовно організації і проведення виробничих практик, структури і змісту письмових екзаменаційних робіт, організації і проведення пробних кваліфікаційних робіт, розробки дидактичних засобів навчання.

Рис. 2. Напрями діяльності навчально-методичного кабінету професійно-технічного навчального закладу.

Для розвитку професійно-педагогічного рівня інженера-педагога професійно-технічного навчального закладу використовуються різні форми методичної роботи, утворюючи оптимальний варіант неперервного процесу удосконалення його професійно-педагогічної компетентності. До таких форм від-

носяться колективні (масові і групові) та індивідуальні.

Потреби навчально-виховного процесу в професійно-технічному навчальному закладі вимагають розв'язання і колективних завдань, відповідно до сучасних напрямів підготовки фахівців і методичної роботи в ПТНЗ не втрачають своєї актуальності, тієї чи іншої методичної проблеми [8, с. 106].

Під масовими формами Л.І. Шевчук визначає такі, які адресовані інженерно-педагогічним працівникам, незалежно від їх спеціалізації, їх професійно-педагогічної компетентності та інших характеристик. Необхідність їх проведення зумовлена тим, що у процесі спільної діяльності виробляється найбільш актуальні питання, знаходять раціональні шляхи їх вирішення, аналізуються результати професійно-педагогічної діяльності, проходить процес взаємообміну досвідом, взаємозбагачення, формується певний психологічний клімат в колективі, колективна відповідальність за роботу навчального закладу [7, с. 107].

Із визначених колективних форм, які запроваджені в ПТНЗ, ми приділяємо особливу увагу роботі предметних методичних комісій, яка є азбукою методичної роботи інженера-педагога в цілому. Якщо проаналізувати зміст роботи предметних методичних комісій, то помітимо, що він поєднує в собі всі напрями навчально-виробничого процесу в ПТНЗ, а саме: обговорення і розробку навчально-методичної та навчально-програмної документації на основі вимог Державних стандартів професії; документації з комплексно-методичного забезпечення предмета, професії; розробку переліку пробних кваліфікаційних робіт, екзаменаційних білетів зі спеціальних дисциплін, комплексних кваліфікаційних завдань, тощо.

Підвищення якості навчально-виробничого процесу є основним напрямом діяльності методичних комісій. Для реалізації даної мети планується обговорення питань, пов'язаних з вдосконаленням організації і методики теоретичного та виробничого навчання на основі аналізу результатів навчальних досягнень тих, хто навчається; розробки заходів, які сприяють якісним міжнародним зв'язкам, інтеграції змісту навчальних предметів; удосконалення методики проведення самостійних та лабораторно-практичних робіт; запровадження передових виробничих та педагогічних технологій, обговорення питань, пов'язаних з використанням в навчально-виробничому процесі активних форм і методів навчання; організації і проведення державної кваліфікаційної атестації, тощо.

Ще одне питання, яке пов'язане з діяльністю предметної методичної комісії – це удосконалення педагогічної та професійної компетенції інженера-педагога. Взаємовідвідування уроків теоретичного і виробничого навчання, проведення та обговорення відкритих уроків, обмін досвідом на засіданнях методичних комісій є запорукою успішного формування методичної компетенції майстра виробничого навчання. Якщо на протязі певного часу досвідчені викладачі спеціальних дисциплін та майстри виробничого навчання діляться своїми напрацюваннями та практичним досвідом, то це не тільки їх професійне зростання, але й достатня допомога молодим фахівцям, вдосконалення їх методичного рівня. Освітня реформа ототожнюється з інноваційними процесами, то відповідно змінюються і вимоги до професійної компетентності інженера-педагога, здатності його запроваджувати педагогічні та виробничі інновації в навчально-виробничий процес. В зв'язку з цим змінюються і форми методичної діяльності, традиційні форми доповнюються інноваційними. Сутність інноваційних форм методичної роботи бачиться у новому способі організації діяльності педагогічного колективу, спрямованої на розвиток їх професійної компетенції, творчого потенціалу.

Л.І. Шевчук вважає, що основою інноваційних форм методичної роботи є спільний, колективний, професійно-спрямований пошук, в результаті якого створюються умови для вільного вибору, самовизначення, активності інженера-педагога у вирішенні педагогічних проблем, позитивна установка на рефлексію, спілкування, взаємодії у творчій співпраці, співробітництві [7, с. 108].

Відомо, що педагогічна творчість є активним процесом, спрямованим на пошук педагогом більш удосконалених і ефективних форм, методів, засобів та організації процесу навчання, на успішне вирішення педагогічних проблем. У педагогічній літературі відокремлені наступні характерні риси творчого педагога, пов'язані з:

- розвитком педагогічного мислення, що виражається у здібностях викликати у учнів необхідні зміни в свідомості, відносинах, поведінці, передбачити характер цих змін, а на цій основі корегувати свою діяльність;
- постійною і цілеспрямованою активністю думок, волі, розвитком творчої уяви;
- умінням швидко розуміти проблему та намічати шляхи її вирішення;
- незалежністю суджень, заснованою на своїх знаннях;
- педагогічною і професійною майстерністю;
- здібністю в звичайному фактові чи явищі знайти опорну точку для творчого рішення [1; 4; 5].

Однак, не треба забувати і про те, що досягнення високого методичного рівня інженером-педагогом неможливе без обміну досвідом на рівні регіону і без керівної ролі науково-методичних ка-

бінетів професійно-технічної освіти.

Саме у набутті психолого-педагогічних знань педагогу професійної школи необхідна науково-методична підтримка та цілеспрямована допомога на різних рівнях системи післядипломної освіти.

Участь інженерно-педагогічних працівників в сучасних колективних формах методичної роботи, таких як методичні і проблемні семінари, творчі і проблемні групи, авторські школи, педагогічні олімпіади, конкурси професійної майстерності і конкурси «Педагог року», формують їх високу професійно-педагогічну і методичну компетентність (рис. 3).

Рис. 3. Сучасні колективні форми методичної роботи.

Вважається, що розвиток професіоналізму інженера-педагога – процес тривалий, безперервний і індивідуальний. Припинення професійно-педагогічного та методичного зростання інженера-педагога впливає на загальний його саморозвиток, впевненість в тому, що досягнутий компетентнісний рівень достатній і зможе забезпечити всі професійні потреби фахівця – хибний. Педагог припиняє працювати над собою, часто прагне отримати готові рекомендації з педагогічної діяльності, і навпаки, зацікавленість педагога в своєму рості сприятиме постійному безперервному професійному росту і творчому пошуку. А тому велику увагу у методичному зростанні інженера-педагога надається і самоосвіті, як індивідуальній формі методичної роботи.

Самоосвіта розглядається як орієнтація педагога на самостійний вибір творчого завдання, стимулювання цілеспрямованої самоосвіти, націлювання педагога на систематичний самоконтроль самоосвіти, здійснення самооцінки своїх інтелектуальних та значущих якостей, розвиток у педагога почуття задоволеності творчим характером освітньої діяльності [7, с. 128]. Тобто, вивчення, узагальнення і впровадження передового педагогічного досвіду є важливим напрямом самоосвітньої роботи. До загальних питань самоосвіти належать: засвоєння або поглиблення знань з психології, педагогіки, методики викладання спеціального предмета, вдосконалення змісту навчально-плануючої документації, розробка матеріалів, необхідних для комплексно-методичного забезпечення предмета, пошуки шляхів активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчаються, ознайомлення з новинками психолого-педагогічної та технічної літератури, поглиблення вивчення програмного матеріалу, пошук шляхів інтеграції теоретичного і виробничого навчання, творчий пошук удосконалення навчання і виховання

учнів.

Отже, розвиток методичної компетенції інженера-педагога залежить від ефективно поставленої внутрішньоучилищної методичної роботи, активної участі їх у різноманітних колективних формах методичної роботи на регіональному рівні, постійної і безперервної самоосвіти та самовдосконалення, що забезпечує формування професійної компетентності учнів.

Література

1. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : монографія / В.В. Олійник. – К. : Міленіум, 2003. – 594 с.
2. Скакун В.А. Организация и методика профессионального обучения : учебное пособие / В.А. Скакун. – М. : ФОРУМ ИНФРА, 2007. – 384 с.
3. Профессиональная педагогика / под общей редакцией академика РАО С.Я. Батышева. – [2-е изд. доп. и перераб.]. – М. : Ассоциация «Профессиональное образование», 1999. – 904 с.
4. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посібник / за заг. ред. В.В. Олійника, Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2005. – 230 с.
5. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и методикам обучения / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – 541 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В.І. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Шевчук Л.І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук ; спец. 13.00.04. – К., 2001. – 398 с.

Михнюк М.І. Розвиток методичної компетенції як складової професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога

Резюме. В статті розглядаються підходи до розвитку методичної компетенції як складові компонента професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога.

Ключові слова: компетентність, інженер-педагог, методична робота.

Мыхнюк М.И. Развитие методической компетенции как составляющей профессионально-педагогической компетентности инженера-педагога

Резюме. В данной статье рассматриваются подходы к развитию методической компетенции как составляющего компонента профессионально-педагогической компетентности инженера-педагога.

Ключевые слова: компетентность, инженер-педагог, методическая работа.

Michnyuk M.I. Development of the methodical competence as forming component professional-pedagogical competency of engineer-teacher

Summary. In given article are considered approaches to development of the methodical competence as forming component professional-pedagogical competency of engineer-teacher.

Key words: competency, engineer-teacher, methodical work.